

ként különösen örültünk az érdekes cikkeknek. Hegyfokyt, meteorológusként a legjobban az időjárás érdekelte, ennek kutatásában jelentős eredményeket is ért el. A munkásságának bemutatására hirdetett pályázatra választott témánkról szóló cikke a Természettudományi Közlönyben jelent meg.

Hegyfoknak az időjárással és az éghajlattal kapcsolatos kutatásairól közel 300 publikációja jelent meg. 1883-tól rendszeresen írt a különböző lapokban (Időjárás, Aquila, Meteorologische Zeitschrift, Das Wetter), de különösen a Természettudományi Közlönyben jelentette meg tanulmányait szívesen. Tíz tanulmánya jelent meg az MTA gondozásában, két cikke a temesvári Természettudományi Füzetekben, 87 munkája a Természettudományi Közlönyben, 47 az Időjárásban, 41 az Aquilában, 8 a Földrajzi Közleményben, 14 a Túrkevében, további 60 tanulmánya német folyóiratokban és 14 időszakos periodikákban.

Eredményes munkásságára emlékezésként a Magyar Meteorológia Társaság 1934. október 23-i választmányában Réthy Antal javaslatára Hegyfoky Emlékérmet alapított, amelyet a kiváló meteorológiai észlelők és szakudósok kapnak meg.

Az időjárás és a halál közötti összefüggést Hegyfoky Kunszentmár-

tonban folytatott kutatásaiban vizsgálta. Anyakönyvek segítségével az elhunytak halálozási időpontjainak összegyűjtését 1780-tól 1879-ig végezte. A halálozások és a meteorológia között kereste az összefüggést, vagyis az évszakok váltakozása és frontok hatása az emberekre az, amiről igazából ír. Az időjárási frontot úgy definiálhatjuk, mint egy határt, két eltérő tulajdonságú, főleg hőmérsékletű légtömeg között. Ezen légtömegek nem keverednek azonnal egymással a különböző sűrűség miatt, ehelyett a könnyebb, melegebb levegő felemelkedik a hidegebb fölé. A front az átmenet a kettő között. A frontok viszont nem okozhatnak olyan nagy problémát a szervezetben, hogy az halálhoz vezetne. Azonban rásegíthetnek az éppen aktuális betegség gyorsabb vagy súlyosabb lefolyásához. (Hegyfoky idejében a front fogalma még nem volt ismeretes, így inkább az időjárás változékonyságáról lehet szó. Szerk. megj.)

A cikk elején még csak odáig jutott, hogy statisztikát készített a férfiak, a nők és gyermekek halálozásainak arányából, majd tovább haladt és részletesebben vizsgálta az iskolázottságot is. Innen származtak az első komolyabb következtetései, azonban ezek inkább vezethetők vissza az életkörülményeikre, mint sem az évszakokra, ezt ő maga is megemlíti.

Más a helyzet a gyermekhalandóság ügyében. Mint tudjuk a 18. század végén és a 19. században még nem voltak olyan jó körülmények az orvostudomány terén. Értem ez alatt mind a higiéniai feltételek mind a tudomány akkor aktuális állásának „elmaradottságát”. Ezek a problémák eredményezték a 0–5 éves korosztályban mutatkozó magas elhalálozási rátát.

Hegyfoky kutatásai kiterjedtek a nemek szerinti vizsgálódásra is. A hosszú éveken át tartó megfigyelések összegzése után azonban kiderült: ez a fajta vizsgálat nem kecsegtet jelentős eredményekkel. Az efféle nemek szerinti felosztás ugyanis nem mutat különösebb összefüggést az elhalálozásokkal kapcsolatban.

Hegyfoky Kabos hátrahagyott munkái, elért kutatási eredményei, ma is ráirányítják figyelmünket az időjárási megfigyelések és meteorológiai kutatások fontosságára. Hegyfoky munkássága példaértékű a hazai tudomány területén. Sokrétű érdeklődése, elszántsága, lelkes hozzáállása a mai tudomány számára is utat mutathat.

**Kerék Adrienn, Lepesi Nikolett,
Lengyel Ákos
földrajz szakos hallgatók
Nyugat-magyarországi Egyetem,
Szombathely**

OLVASTUK

A Fujita-féle tornádóerősségi skála továbbfejlesztése

A tornádók erősségét 1971 óta Theodore Fujita, a Chicagói Egyetem meteorológus professzorának javaslata alapján az ún. Fujita-skálán osztályozzák F0-tól F5-ig. Az elmúlt években szakértők egy csoportja megfigyelési algoritmust dolgozott ki a Fujita-féle skála használatához. Az algoritmus 28 elemet tartalmaz. Olyanokat pl., mint a keményfa- vagy puhafa-törzsű fáknak megfigyelt pusztítások; a lakócsalik, faházak, fémvázak faházak, kőépületek, emeletes épületek, vagy pl. "masszív építész" banképületek rongálódásának mértéke. A 2007. február 1-jén bevezetett "továbbfejlesztett Fujita-skála" az EF0 és EF5 között adja meg a tornádók erősségét. Az F- és az EF-skála közötti összefüggést a szakértők az alábbiak szerint állapították meg:

a legalább 3 mp-es széllokések becsült értéke (mérőföld/óra)	a legalább 3 mp-es széllokések becsült értéke (mérőföld/óra)
F0 45-78	EF0 65-85
F1 79-117	EF1 86-110
F2 118-161	EF2 111-135
F3 162-209	EF3 136-165
F4 210-261	EF4 166-200
F5 262-317	EF5 200 fölött

**Bulletin of the American Meteorological Society,
2009. március**

Gyuró György